

Reünistenvereniging

KLAAR VOOR ONDERWATER

<i>Eeuw Nederlandse OZD</i>	1
<i>In Memoriam</i>	2
<i>Hoe kom ik aan het boek</i>	2
<i>Toespraak D. Heij</i>	3
<i>Gluren onderwater</i>	4
<i>Honderd jaar OZD</i>	8
<i>OZD Bedankt</i>	10
<i>Kanttekening</i>	11
<i>Een nieuwe Groepoudste</i>	12
<i>Waarde leden</i>	13
<i>Geachte redactie</i>	13
<i>Nederlandse onderzeeër</i>	13
<i>Herinnering aan de ..</i>	14
<i>Op een kluitje in de</i>	16
<i>Gelouterd door strijd</i>	18
<i>Uit de oude doos</i>	19
<i>Een nieuwe jas</i>	19
<i>Herinnering aan bezoek</i>	20
<i>Trimpe Burger baas ...</i>	22
<i>Periscoop op !</i>	22
<i>Reünie 2007</i>	23
<i>Informatie</i>	24
<i>Correctie</i>	24

**EEUW NEDERLANDSE
ONDERZEEBOOTHISTORIE IN BOEK
VASTGELEGD**

*Robin Snouck Hurgronje biedt Henk Kamp eerste exemplaar
"Klaar Voor Onderwater" aan.*

DEN HAAG - "Dit document kijkt terug op een bewogen geschiedenis, maar gunt daarnaast een doorkijk naar de toekomst. Verstandig, want de krijgsmacht onderschrijft het belang van de onderzeeboten." Met deze woorden nam demissionair minister Henk Kamp onlangs op het Ministerie van Defensie in Den Haag het eerste exemplaar in ontvangst van het boek, getiteld 'Klaar voor onderwater -100 jaar Nederlandse onderzeeboten'. Als geveer van het boek fungeerde kapitein-ter-zee b.d. jhr. Robin Snouck Hurgronje, zelf oud-commandant van een onderzeeboot en samensteller van het boek. De overhandiging vond plaats in bijzijn van medewerkers aan het boekwerk, onder wie schout-bij-nacht Willem Nagtegaal, directeur Operationeel Beleid, Behoeftestelling en Plannen. 'Klaar voor onderwater' geeft de geschiedenis weer van een bijzonder onderdeel van de Koninklijke Marine. Met name de beschrijving van de inzet van de boten tijdens de Koude Oorlog is uniek. De verschillende schrijvers van het boek voeren toen zelf, waardoor de verhalen dus grotendeels uit de eerste hand komen. Aan bod komen ook alle types

(Vervolg op pagina2)

Colofon

Verschijnt 4 maal per jaar in een oplage van 1250 exemplaren.

Voorzitter

D. Heij
Bremlaan 14
6866 DP Heelsum
0317-317063
driekusanmearia@gmail.com

Secretaris

W.R. Segaar
Laan van Oud Poelgeest 30
2341 NL Oegstgeest
071-5726472
rob@segaar-beuving.demon.nl

Redactie KVO

W.P.P. Falkmann
Middelzand 5306
1788 HC Den Helder
0223-642668
w.falkmann@quicknet.nl

Redactie KVO

W.P. van der Veeken
Jolstraat 74
1784 NL Den Helder
0223-630265

Penningmeester

A. Prins
Heiligharn 166
1785 SP Den Helder
0223-635455

2° Penningmeester

A. Schouten
Langevliet 7
1759 LE Callantsoog
0223-643848
vb_2058791@wish.nl

Bestuurslid / KVO

Jhr. R.A. Snouck Hurgronje
Molenweg 9
1766 HL Wieringerwaard
0224-221884
ra.snouckhurgronje@quicknet.nl

Vert. COZD

LTZ2oc J. Wijnands
Onderzeedienst/BUOPS
Postbus 10000
1780 CA Den Helder
0223-653444

Contactpersoon voor bestuursaangelegenheden, waaronder aanmelding nieuwe leden, adreswijzigingen en overlijden is de penningmeester A. Prins

Contactpersoon voor contributie betaling is de 2e penningmeester A. Schouten

De redactie behoudt zich het recht voor om artikelen in te korten, te weigeren of te verplaatsen naar een andere editie. Tevens is zij niet verantwoordelijk voor de inhoud van ingezonden kopij.

Erelid van de vereniging zijn:

J.H. van Rede
A. Prins

In Memoriam

Met leedwezen geeft het bestuur kennis van het overlijden van onze leden;

30 dec. 2007	H.R.M. Bremer	62 jaar	Haarlem
14 jan. 2007	A. van Halewijn	78 jaar	Oudenbosch
15 jan. 2007	A.F. Bruine	81 jaar	Uffelte
19 jan. 2007	A. Marcus	67 jaar	Den Helder

Wij zullen hen in eerbiedige herinnering blijven gedenken.

(Vervolg van pagina 1)

onderzeeboten; van de allereerste duikboot O-1 tot en met de huidige moderne Walrusklasse. Het boek biedt veel leesplezier, niet alleen voor lezers uit de onderzeebootgemeenschap, maar voor iedereen die zich interesseert voor dit veelzijdige 'wapen'. 'Klaar voor onderwater' telt 168 rijk geïllustreerde pagina's en is in gebonden uitvoering verkrijgbaar bij de uitgeverij Aprilis. **Prijs €19,95**. ISBN 90 5994 162 4

*Bijdrage Richard Keulen. Foto Peter Wiezoreck
Defensiekrant december 2006*

Hoe kom ik aan het boek 'Klaar voor onderwater' ?

Er zijn enkele uitlevering problemen geweest, maar het bestuur heeft beslag kunnen leggen op voldoende boekwerken om U, tijdens de reünie op 25 april 2007, een exemplaar aan te bieden voor de prijs van **€19,95**.

U kunt natuurlijk Uw lokale boekhandel vragen of 'Klaar Voor Onderwater' inmiddels in zijn winkel beschikbaar is, wij hebben er in ieder geval genoeg.

Het bestuur

Contributie

De minimale contributie bedraagt €5 per jaar, buitenland leden €10 per jaar i.v.m. de hoge porto kosten. *IBAN: NL09 PSTB 0003928464 / BIC: PSTBNL21*
Betaling moet voor 1 maart overgeschreven zijn, wil men als lid ingeschreven blijven.

Zij die reeds lid zijn, krijgen in de december KVO een acceptgiro bijgesloten.

Gironummer vereniging: **39.28.464**

t.n.v. Onderzeedienst Reünistenvereniging
Heiligharn 166
1785 SP Den Helder

BEZOEK ONZE WEBSITE

HTTP://WWW.AGWEGMAN.VETERANEN.NL

Toespraak D. Heij, 100 jaar OZD op 12 December 2006

Majesteit, excellenties, reünisten met uw echtgenotes en partners, mannen en vrouwen van de Onderzeedienst.

Als je als Onderzeedienst honderd jaar bestaat en je ook als enige Onderzeedienst ter wereld al die tijd mag spreken over Hr. Ms. Onderzeeboten zijn er in dat bestaan vele hoogtepunten geweest en helaas ook dieptepunten.

Op een herdenkingsdag als deze is het goed om bij een aantal van die momenten stil te staan, zonder ook maar enigszins volledigheid na te streven.

De Nederlandse onderzeeboten hebben hun bijdrage geleverd aan de overwinning in twee grote oorlogen: de Tweede Wereldoorlog en de Koude Oorlog. Dat zijn hoogte punten waar we trots op mogen zijn.

Gedurende de Tweede Wereld Oorlog werd daadwerkelijk gevochten en hebben onze boten in de Noordzee, in de Middellandse Zee, de Atlantische- en Stille Oceaan en in de Indische wateren door moedig en bekwaam optreden meegeholpen om de zo grof geschonden Zelfstandigheid van ons Koninkrijk weer te herstellen.

De inzet, toen betoond, werd door Koningin Wilhelmina beloond met de toekenning, aan de hele Onderzeedienst, van de Militaire Willems Orde der vierde klasse. Echter in die oorlog hebben wij ook grote verliezen geleden. Vele onderzeebootmannen hebben hun leven gegeven, of aan boord van de zeven verloren gegane boten of elders in de wereld.

Dat verlies heeft tot op de dag van vandaag littekens achter gelaten bij de Onderzeedienst maar vooral bij de Nabestaanden. Het feit dat nog twee boten niet zijn teruggevonden is voor velen nog een grauwsliuier over hun leven.

De bekwaamheid van onze mensen en de vernieuwde capaciteit van onze boten zorgden ervoor dat gedurende de jaren vijftig tot en met de jaren tachtig wij, tezamen met onze NATO bondgenoten, de Vrije Wereld behoed hebben voor een verrassingsaanval vanuit het oosten. Wij hebben vele patrouilles uitgevoerd met het doel maximale kennis te vergaren van onze tegenstanders. Een nieuw wereldconflict is dan ook niet uitgebroken. En toen het Warschau Pact ineens stortte kon gesteld worden dat de Democratieën, zonder noemenswaardige verliezen als overwinnaars uit de Koude

Oorlog zijn gekomen, en wij hebben daar een steen aan bij gedragen.

Naast deze puur militaire zaken heeft de Onderzeedienst ook haar bijdrage geleverd aan de Wetenschap. De reizen die Professor Vening Meinesz maakte met onze boten in de jaren dertig en beginjaren vijftig zijn beroemd geworden en hebben bijgedragen aan onze bekendheid.

Ook het feit dat 53 van de 63 onderzeeboten, waarover de dienst heeft beschikt inclusief de huidige Walrus klasse, in Nederland zijn gebouwd en veelal ook in Nederland ontworpen zijn mag ons met trots vervullen. De kwaliteit van onze boten werd en wordt alom geprezen. Dat is ook de verdienste van de Nederlandse Industrie en speciaal de Scheepsbouw.

De uitreiking van het Vaandel door Uw Moeder Majesteit is voor de dienst van groot belang geweest. Het bindt ons tezamen en vandaag staan wij er weer rondom opgesteld.

Uw Moeder memoreerde toen dat: "Het leven op een onderzeeboot vergt grote en kleine offers van hen die erop varen en dat zij voortdurend waakzaam moeten zijn". Dat was toen zo en is nog steeds zo. Maar alle onderzeebootmannen zijn zich ervan bewust dat ook zij veel offers wagen van hun echtgenotes/partners en kinderen. Zonder hun steun en hun begrip hadden wij nooit zolang op onze geliefde bootjes kunnen varen. Daarom is het goed dat een groot aantal van hen vandaag delen in onze vreugde.

Mannen en Vrouwen van de Onderzeedienst, wij oudgedienden zijn trots op uw prestaties van de afgelopen jaren. U hebt ons werk en onze inzet overgenomen en zelfs verbeterd en geperfectioneerd. Wij wensen U behouden vaart nu en in de toekomst.

Majesteit tenslotte: Uw aanwezigheid vandaag is een grote eer voor ons allen. Maar Uw hooggewaardeerde Grootmoeder bracht in september 1948 een bezoek aan Hr. Ms. Zwaardvisch. Twee dagen na dat bezoek deed zij afstand van de troon. Majesteit ik verzoek U daar geen traditie van te maken. Wij allen hier aanwezig wensen dat U nog een aantal jaren Onze Koningin zal zijn.

Driekus Heij.

P.S. Tijdens de receptie na afloop van het officiële gedeelte vertelde Hare Majesteit mij dat zij de aanwezigheid van zoveel oudgedienden (reünisten) met hun partners zeer op prijs stelde.

Gluren onderwater

Ze voeren met de Tijgerhaai op periscoopdiepte in de Golf van Hammamet, Tunesië. Het water was spiegelglad. In de commandocentrale keek hij op het beeldscherm van de televisiecamera aan de periscoop. Die was ingezoomd op een sovjetfregat, eentje van de Mirka-klasse. Hij zag wat matrozen die over de reling hingen van het fregat en een sigaret rookten. Toen gebeurde het. Eén van die kerels wees recht in de lens. Naar hem!

„Je snapt“, zegt de kapitein-ter-zee buiten dienst Robin Snouck Hurgronje in zijn tuin in Wieringerwaard, „dat werd een noodduik. We wisten namelijk niet hoe die sovjets zouden reageren. Van een aanval op ons hadden ze zó kunnen zeggen dat het een oefening was. En dat we daar dan maar niet stiekem hadden moeten rondvaren.“

Snouck Hurgronje (58) was aan het begin van de jaren tachtig officier op de Nederlandse onderzeeboot Tijgerhaai. Later werd hij commandant van de Zwaardvis. Het was het hoogtepunt van de Koude Oorlog. Ondanks ontwapeningsconferenties en *hotlines* tussen het Witte Huis en het Kremlin heerste er groot wantrouwen tussen Oost en West. Elkaar bespioneren was de belangrijkste methode om een verrassingsaanval te zien aankomen. Dat gebeurde met satellieten, met spionagevliegtuigen, met spionnen van vlees en bloed. En met onderzeeboten. Ook Nederlandse.

Nu de Koude Oorlog alweer zeventien jaar achter ons ligt, verjaart de straffe zwijgplicht die Defensie

oplegde aan de betrokken bemanningsleden. „Wij mochten onze echtgenotes destijds niet eens vertellen wat we deden“, zegt kapitein-ter-zee Berrie Monster (62), oud-commandant van de Potvis bij hem thuis in Kerkdriel. Snouck Hurgronje: „De meeste bemanningsleden werden tijdens die missies in het ongewisse gehouden over waar ze naar toe gingen.“ Will Falkmann, elektrotechnicus aan boord van verschillende onderzeeboten in die tijd: „We voelden aan de kou of we naar het noorden voeren. Werd het warmer, dan gingen we dus zuidwaarts.“

Mógen praten is nog altijd iets anders dan willen praten. De reflex om de lippen stijf op elkaar te houden over de missies met codenamen als *Faceless Fable*, *Candid Carnival* en *Giddy Golfer* is bij veel oudgedienden nog even sterk als in de tijd van de Koude Oorlog.

Snouck Hurgronje wil wel praten. Hij heeft bijna twintig jaar bij de Onderzeedienst gewerkt en zat soms drie maanden achtereenvolgend op - en onder - zee. De zee bepaalt nog steeds zijn leven. Na de Onderzeedienst was hij enige jaren kapitein van de klipper Stad Amsterdam. En hij heeft zitting in Sail Training International, de organisatie die jaarlijks de Tall Ships Races met grote zeilschepen organiseert. Als hij niet zelf aan het zeilen is.

Snouck Hurgronje praat met grote bescheidenheid over de spannende spionagemissies.

De archieven zijn sinds kort op een kiertje gezet,

mede omdat de Onderzeedienst deze in december 2007 honderd jaar bestaat. Het is niet meer dan een kiertje. Operationele gegevens die iets kunnen vertellen over actuele missies, bijvoorbeeld over patrouilles in de Arabische Golf en de Indische Oceaan, zijn nog steeds geheim.

Kat en muisspel

Waar onderzeeboten aan Koude Oorlog en voor het geestesoog verschijnt een kat-en-muisspel tussen vijanden in ijskoude wateren, mede dankzij de boeken van Tom Clancy, zoals *The Hunt for Red October*. Dat beeld is onjuist, althans voor zover het de koude wateren en de Nederlandse Onderzeedienst betreft. Die was met een half dozijn boten vooral actief in de Middellandse Zee.

Die zee had volgens Snouck Hurgronje voor het Oostblok een strategische waarde die door het publiek werd onderschat. „We gingen ervan uit dat sovjetvloeden in het geval van een Derde Wereldoorlog naar de Atlantische Oceaan zouden proberen te komen om trans-Atlantische konvoiroutes aan te vallen. Dat kon via de noordelijke Atlantische Oceaan en de Oostzee, maar ook via de Straat van Gibraltar.”

Gibraltar zou in de praktijk moeilijk te passeren zijn. Bovendien kampte het SOVMEDRON, zoals de mediterrane sovjetvloot in NAVO-jargon heette, met een tekort aan vlootbases. „De Arabische landen waren niet echt sovjetgezind”, zegt Snouck Hurgronje. Ze wilden geen militair sovjetpersoneel in het straatbeeld. „Ze stonden in de jaren zeventig wel toe dat de Russen ankerplaatsen inrichtten aan de rand van hun territoriale wateren.” Buiten het zicht vanaf de kust.

Die ankerplaatsen verschenen overal in de Middellandse Zee: in de Tunesische Golf van Hammamet, bij Sollum in Egypte, maar ook bij het Griekse eiland Kythira. „De Russen legden daar van alles neer: technische werkplaatsen, tankers, bevoorradingschepen, hospitaalschepen. En de operationele eenheden kwamen daar af en toe langs. Wij moesten ze daar in de gaten houden.”

Dat uitgerekend Nederlandse, dieselelektrisch aangedreven boten in de Middellandse Zee actief waren, had dezelfde reden als waarom ze tegenwoordig in de zeeën rond het Arabische schiereiland varen: ze kunnen veel beter in ondiep water opereren dan de grote nucleaire onderzeeboten van de Amerikanen, Fransen en Britten.

Het was van levensbelang dat de Russen niet wisten waar Nederlandse onderzeeboten lagen. Vandaar dat

alle onderzeese bewegingen gecoördineerd werden. Dat deed de Commander Task Force 69, een Amerikaanse bevelhebber van het NAVO-hoofdkwartier in Napels. Snouck Hurgronje: „Je moest niet hebben dat escorteschepen of helikopters van een eigen NAVO-smaldeel per abuis achter jou aan gingen. De sovjets zouden dan weten dat er een onderzeeboot in de buurt was die niet van hen was. Dan was dus je positie verraden.”

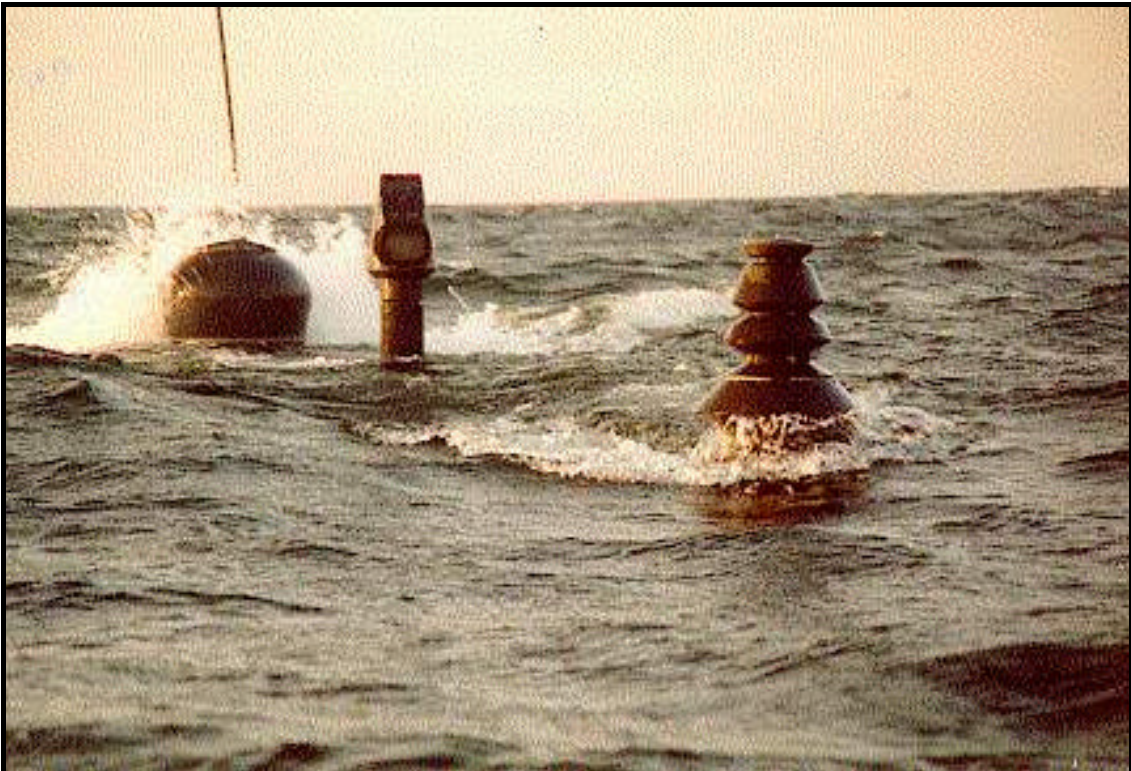
Op de ankerplaatsen lagen soms wel zeventig sovjetschepen. Snouck Hurgronje: „De eerste opdracht was kijken welke schepen er lagen.” Om een interessant schip te bekijken, moest van ver af een koers worden bepaald. Alles wat lawaai maakte, werd uitgezet of vastgesjord. Vervolgens ging de boot in deze *Ultra Quiet State* op weg, daarbij navigerend op het geluid van trekkende ankerkettingen, scheepsmotoren en andere lawaaibronnen. Aan de hand van de informatie op de beeldschermen van de sonarsystemen viel vervolgens haarfijn uit te rekenen wanneer de boot ter hoogte van het doelschip was aangekomen. Dan ging de periscoop eventjes omhoog en klikten de camera's.

Dat ze vlakbij de sovjetschepen opereerden, betekende ook dat ze met de sonar akoestische vingerafdrukken konden maken van de tegenstanders. Zo konden ze leren herkennen hoe het klonk als een sovjetboot zijn torpedoluis opende, hoe lang het duurde voordat de torpedo dan zijn buis zou verlaten en hoe een torpedo klonk die met zijn eigen sonar op zoek ging naar doelen. „Ook luisterden we naar de onderwatertelefoon waarmee de Russen hun onderzeeboten 'blind' naar de ankerplaats praatten”, zegt Hurgronje.

De boten werden voor iedere missie tot in de puntjes voorbereid en voorzien van op maat gesneden spionageapparatuur. „Dat ging er eerst nogal amateuristisch aan toe”, vertelt technicus Will Falkmann. „Zo haalden we bij een dumpwinkel een scanner en paste hem aan om het radioverkeer van de Russen te onderscheppen. Voor deze actie waren maar enkele antenne's beschikbaar.

Alle frequenties tot en met VHF werden opgepikt door de sprietantenne, de UHF frequenties werden door de zandloper ontvangen.”

Het maken van filmbeelden was volgens Falkmann ook niet eenvoudig. „We leenden van de Amerikanen een videocamera met opname apparatuur. Periscope heetten die, en die moest dan aan onze periscoop worden gemonteerd. Aanvankelijk draaide de camerabeelden naar links als de periscoop naar rechts ging.”

Snuiverende en EOv opererende Hr. Ms. Potvis

Behalve de kwaliteit van de techniek was ook die van het personeel belangrijk. Snouck Hurgronje: „De commandanten vochten om de beste geruispeilers." Alles wat ze zagen, hoe triviaal ook, kon van belang zijn. „Op een keer zagen we hoe een commandant van een sovjetonderzeeboot van de Tango-klasse in vol ornaat met een sloep op een Krivak-klasse kruiser werd afgezet. Hij ging zich kennelijk afmelden bij de commandant van de Task Force." Mogelijke conclusie: die Tango zou een tijdje blijven liggen en die Krivak was een belangrijk schip. In geval van oorlog zou die Krivak het eerste schip zijn dat moest worden aangevallen.

„Wat opviel was dat die Russische onderzeeboten zich altijd verscholen en dus aan de landzijde van de bevoorradingsschepen waren afgemeerd. Hun ankerplaatsen lagen altijd binnen de territoriale 12-mijlszone van Egypte en Tunesië. Om die onderzeeboten te bekijken, moesten we dus de Arabische territoriale wateren binnendringen. Officieel mocht dat niet. Maar ach, resultaat telt en de Arabieren letten er niet zo op. Als er narigheid van was gekomen, had ik gewoon gezegd dat we een navigatiefout hadden gemaakt."

Ze konden niet ongelimiteerd in de nabijheid van de sovjetschepen blijven rondvaren. Want de batterijen konden opraken. Om de zoveel tijd moesten luidruchtige dieselmotoren draaien om die batterijen voor de elektromotoren op te laden. Daarvoor moes-

ten ze ver uit de buurt, en meestal 's nachts, 'snuiveren': lucht naar de dieselmotoren voeren via een pijp naast de periscoop. Tijdens dat snuiveren konden ook de antenne's omhoog om, via de zogeheten 'omroep', actuele informatie over sovjetscheepsbewegingen te krijgen of de laatste orders te ontvangen.

De kans op ontdekking bestond bij iedere missie. En hoewel de sovjets dan misschien niet ogenblikkelijk de aanval zouden open, konden er wel altijd ongelukken gebeuren. Snouck Hurgronje: „Zo zaten we een keer uren achter een Echo-klasse onderzeeboot aan. Hij maakte zich klaar voor onder water. We hingen er uren achteraan. Daarna ging hij diep en verdween. We wisten absoluut niet waar hij zat en wat hij van plan was. Dat was een gevaarlijke situatie. We hebben alle apparatuur toen afgezet, op de sonar na. De onderzeeboot was zodanig afgetrimd, dat zij bleef zweven onder water. We hebben het grootste deel van de bemanning naar bed gestuurd, om lucht te besparen. Zo hebben we daar 32 uur lang in totale stilte gelegen. Van de Echo hebben we niets meer gehoord."

Kikvorsmannen

Eén van de moeilijkste manoeuvres om meer over de sovjeteenheden aan de weet te komen, was de zogenoemde *underwater-look*: het door de periscoop bekijken van de onderkant van sovjetoorlogsbodems,

oppervlakteschepen én onderzeeboten. Toch was de onderwaterblik voor Nederlandse onderzeeboten routine. Rompen, boegen en plechten van de sovjetboten stonden in de belangstelling bij de inlichtingendiensten omdat zich daar mogelijk luiken zouden bevinden waar minionderzeeërs of kikvorsmannen uit tevoorschijn konden komen. De latere chef van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), vice-admiraal Nico Buis, maakte tijdens zijn tijd bij de Onderzeedienst naam met het 'luik van Buis' dat hij had gespot.

Ook het aantal schroefbladen kon iets verraden over de capaciteiten van de vijandelijke onderzeeboten. Ongezien onder een oorlogsschip doorsluipen is lastig omdat dit alleen overdag kan en in helder water. Ankerkettingen en andere kabels hielden ook risico in.

Berrie Monster herinnert zich hoe hij als commandant van de Potvis bij Noord-Ierland een *underwaterlook* uitvoerde van een AGI, een tot sovjetspionageboot omgebouwd vissersschip. „Die AGI lag meestal boven een ondiepte. Dat was niet voor niets. Die lui wilden gewoon niet dat ze van onder bekeken werden. Af en toe voer hij weg, bijvoorbeeld om een verderop langsvarende Amerikaanse onderzeeboot te bekijken. Het was mijn opdracht om er bij zo'n gelegenheid onder te kruipen. Dat lukte op goed moment. Maar het water daar was zo troebel dat op de beelden later niets was te zien.”

Het water in de Middellandse Zee was meestal wel helder. Snouck Hurgronje: „Je moest van tevoren precies weten waar een schip lag zodat je erheen kon navigeren. Het handhaven van de juiste diepte was essentieel. De periscope moest zo dicht onder de romp door dat er nog wat te zien was.” Soms zagen ze zelfs door een paar meter water heen vissende sovjetmatrozen over de reling gebogen. Die hadden bijna een zeventig meter lange, stalen tijgerhaai aan de haak geslagen.

In 1989 viel de Muur. In 1991 werd het Warschaupact ontbonden. In dat jaar zeeg ook de Sovjet-Unie ineen. De Koude Oorlog was afgelopen. Snouck Hurgronje was als militair attaché in Turkije in de gelegenheid om de oude vijand van nabij te bekijken. „Ik heb nog wel eens een Russische Kilo-klasse onderzeeboot van binnen gezien. Ik dacht toen meteen: dat we daar nou al die tijd bang voor zijn geweest.”

Over zijn spionagemissies onder water kon hij al die tijd niet veel kwijt. Op een keer na. „Als attaché kwam ik er achter dat mijn Russische collega-marineattaché commandant was geweest van een be-

voorradingsschip, waar ik dagenlang achter heb gehangen. We spraken erover en hij bleek al die tijd niets van onze aanwezigheid te hebben gemerkt. Daar hebben we toen een glas wodka op gedronken.”

De vraag dringt zich op wat dit onderzeese kat- en muisspel het Westen nu eigenlijk heeft opgeleverd, behalve wat spannende verhalen van onderzeebootbemanningen. Die vraag is niet te beantwoorden, omdat de Koude Oorlog nooit in een Derde Wereldoorlog is ontbrandt. Wel kan worden gezegd dat het wederzijds aanstaren en inschatten van de tegenstander het gebruik van wapens verhindert. De Onderzeedienst droeg daartoe bij.

Spionerende onderzeeboten en inlichtingendiensten

De thuisbasis voor een groot aantal missies van Nederlandse onderzeeboten was de Britse onderzeebootbasis in het Schotse Faslane. Het NAVO-marinehoofdkwartier in Northwood, vlakbij Londen, coördineerde alle onderzeebootoperaties, vooral om te voorkomen dat NAVO-onderzeeboten in eikaars vaarwater zouden komen. De geheime operaties van de onderzeeboten werden bestierd door de diverse inlichtingendiensten.

De onderlinge coördinatie tussen deze diensten verliep niet altijd vlekkeloos. Dat kwam vooral door de onderliggende machinaties van inlichtingendiensten: zij werken alleen op bilaterale basis samen en dan alleen volgens het voor-wat-hoort-wat-principe. „Het was zelfs zo”, zegt een ingewijde, „dat we voor de Amerikanen op pad gingen om ergens een kijkje te nemen. Toen we van die missie terug in Faslane kwamen, vroegen de Britten ons om exact hetzelfde te doen.” Grinnikend: „Dat hebben we toen maar gedaan.”

De sovjetinlichtingendiensten waren vanzelfsprekend zelf ook nieuwsgierig naar de bewegingen van de onderzeese NAVO-spionnen. Wanneer de Nederlandse onderzeeboten eenmaal vanuit Faslane in de Golf van Biskaje waren aangekomen, gingen ze daarom onder water en verdwenen uit het spiedende oog van sovjetspionageschepen, vooral de zogeheten AGI's. Dit waren omgebouwde vissersschepen, die eenvoudig waren te herkennen aan het woud van antennes op het dak en de afwezigheid van wat voor vismaterieel dan ook. „Die lagen overal ter wereld.”

Honderd jaar Onderzeedienst

Het vaandel en de flipper: herinneringen aan de periode 1953 – 1968

KTZ b.d. J.J. Vaessen

Op 12 december 2006 vond de officiële viering plaats van het honderdjarig bestaan van de Onderzeedienst. In dit derde, en laatste deel van de serie "Honderd jaar Onderzeedienst" kijkt de auteur terug op de periode waarin de Onderzeedienst een vaandel en onderscheidingsteken kreeg.

Een vaandel voor de Onderzeedienst

Nadat in 1962 het besluit viel dat de Onderzeedienst een vaandel zou krijgen vloeide er nog heel wat water door het Marsdiep voor het zover was. Natuurlijk, de vormgeving van het vaandel was traditioneel en stond vast, maar de vervaardiging kostte de nodige tijd, waarbij de vermelding van de wapenfeiten op het vaandeldoek een heikel punt was.

Uiteindelijk werd gekozen voor "Zuid-Chinese Zee 1941-42" en voor "Middellandse Zee 1941-44". Daarmee werden de zeegebieden en de tijdvakken vermeld waar en waarin de belangrijkste successen waren behaald. Veel oudgedienden met een Indische of Australische achtergrond vonden het jammer dat de wateren van de Indische archipel niet werden vermeld. Daar was immers tussen 1942 en 1945 intensief en met goede resultaten geopereerd onder Amerikaanse operationele leiding vanuit Fremantle.

De uitreiking

Nog een punt van overweging was de plaats en datum van de uitreiking. Omdat de koningin die zou verrichten moest een en ander passen in de koninklijke agenda maar het was ook belangrijk dat zoveel mogelijk operationele boten binnen waren. Een extra complicatie was het feit dat ook de Marine

Luchtvaart Dienst (MLD) omstreeks dezelfde tijd een vaandel zou krijgen. Omdat de Onderzeedienst enige maanden eerder was opgericht dan de MLD, konden alle betrokkenen zich vinden in de oplossing dat koningin Juliana het vaandel zou uitreiken aan de Onderzeedienst op 14 juli 1964 in Den Helder en dat prins Bernhard enige maanden later het vaandel zou uitreiken aan de MLD op het vliegveld Valkenburg.

De dag van de uitreiking was het prachtig weer. De plechtigheid vond plaats op de onderzeedienstkade voor het stafgebouw van de Onderzeedienst. De Rijkswerf had een mobiele tribune gemaakt op een aanhangwagen, die tevens diende als basis en transportmiddel voor het geheel. Die tribune werd bij deze gelegenheid voor het eerst gebruikt en was kennelijk degelijk geconstrueerd want als ik me niet vergis is ze na veertig jaar nog steeds in gebruik.

Na aankomst en begroeting van Hare Majesteit inspecteerde zij het aangetreden onderzeedienstpersoneel. Vervolgens hield zij een toespraak en reikte het vaandel uit aan de Commandant Onderzeedienst, kapitein ter zee C.E. Wolderling. Na het intreden van de vaandelwacht en een défilé van het personeel was de officiële plechtigheid ten einde en volgde een receptie in een grote partytent achter het stafgebouw.

Verstuikte enkel

Op weg daar naar toe struikelde de koningin over een stoeprandje en kwam ongelukkig ten val. De ziekenboeg was vlakbij en de arts van de Onderzeedienst constateerde een pittige verstuiking van de enkel. Hij legde een drukverband aan met

de boodschap dat majesteit die dag absoluut niet meer mocht staan. Daar wilde zij niet van horen; naar haar mening kon het niet zo zijn dat de aanwezigen tijdens de receptie een zittende koningin zouden aantreffen. En ja hoor, koningin Juliana heeft de hele receptie gestaan en met mensen gesproken. Alleen enkele ingewijden wisten hoeveel moeite dat moet hebben gekost. Een waarlijk koninklijke houding.

Het was een geluk bij een ongeluk dat vrijwel niemand aanwezig was bij het incident. De ruim aanwezige pers heeft er nooit lucht van gekregen en de zaak is volledig buiten de publiciteit gebleven.

De rol van de onderzeedienst in de jaren '60

Het vaandel was een fikse opsteker voor het zelfbewustzijn van de onderzeedienstmensen. Het onderstreepte dat het goed ging met de Onderzeedienst. Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog had het bedrijf goed en modern materieel. De Guppies en driecylinders voldeden uitstekend en werden intensief gebruikt; per jaar waren de operationele boten gemiddeld tussen 110 en 120 dagen op zee.

De onderzeeboten speelden een cruciale rol in de onderzeebootbestrijding (OB) de onbetwiste hoofdtaak van de Koninklijke Marine (KM) tijdens de Koude Oorlog. Zij waren ingedeeld in het oefensmaldeel 1 en het operationele smaldeel 5. Daar fungeerden zij als doel en als tegenstander voor de bovenwaterschepen en de MLD. Daarnaast waren er de NAVO-oefeningen waarin de boten de rol vervulden van ORANJE tegenpartij.

Tenslotte, en niet in de laatste plaats, was er de eigen rol in de OB. Die kwam vooral naar voren bij de jaarlijkse grote onderzeeboot-versus-onderzeeboot oefeningen. In het midden van de jaren vijftig waren die begonnen onder de naam FISHPLAY. Dat waren aanvankelijk redelijk schoolse en strikt geregiseerde oefeningen waaraan ongeveer een dozijn onderzeeboten deelnamen. De ene helft vormde de BLAUWE partij die de ORANJE helft moest detecteren en aanvallen. De ORANJE boten moesten op hun beurt ongemerkt een gegeven zeegebied passeren met een voorgeschreven vaart. Halverwege de oefening wisselden de boten van rol en werden de doelsboten jager, en omgekeerd. Na enkele jaren verviel de benaming FISHPLAY en werden de oefeningen steeds geavanceerder en realistischer met een toenemende rol voor maritieme patrouillevliegthuigen.

Het waren intensieve en langdurige oefeningen die doorgaans plaatsvonden in oktober/november in het hoge Noorden. Hoewel de NAVO de operationele leiding had, waren het in feite tripartiete oefeningen van de *US Navy*, de *Royal Navy* en de KM. Rond het FISHPLAY-gebeuren hing een aparte sfeer. Dat had te maken met de graad van geheimhouding, maar ook met het feit dat van de drie betrokken marines alleen de onderzeediensten en de marineluchtvaart ermee te maken hadden. De kring van ingewijden was beperkt.

Voor onderhoud naar Rotterdam

Bij al dit goede nieuws in de zestiger jaren was er eigenlijk maar één wanklank: de oude Rijkswerf was niet in staat om onderhoud te geven aan onderzeeboten. De boten moesten dus voor iedere dokbeurt of onderhoudsperiode naar Rotterdam. Daar fungeerde de Rotterdamse Droogdok Maatschappij (RDM) als huiswerf van de Onderzeedienst. De toch al niet ruime binnenligtijd werd op die manier voor een deel doorgebracht in Rotterdam, waar de bemanningen werden ondergebracht aan boord van het aloude logementschip Hr.Ms. Cornelis Drebbel. Een ding is zeker: de varende onderzeedienstman zag in die tijd bar weinig van zijn thuisfront.

Een eigen onderscheidingsteken

De innige contacten met buitenlandse onderzeediensten bracht een oud zeer naar boven. Al heel lang leefde bij het personeel de wens om een eigen onderscheidingsteken te krijgen. De marineleiding hield dit sinds jaar en dag tegen met het argument dat men streefde naar een sober uniform met een minimum aan toevoegingen.

De uitreiking van het vaandel en het feit dat de Nederlandse Onderzeedienst zo langzamerhand de enige ter wereld was die niet beschikte over een eigen insigne deed de Admiraliteitsraad omgaan. Op 24 februari 1965 werd de ministeriële beschikking gepubliceerd waarbij een "insigne van de Onderzeedienst" werd ingesteld.

Dit werd met enthousiasme ontvangen en in recordtijd werd binnen de staf van de Onderzeedienst een ontwerp gemaakt. Dat kreeg algemene instemming en is ongewijzigd ingevoerd. Aan de vorm is te zien dat de ontwerpers voor ogen

hadden dat het insigne boven de batons gedragen zou worden, analoog aan de meeste onderzeediensten. Dat ging niet door want het draagvoorschrift spiegelde zich aan de wings van de MLD en bepaalde dat het onderscheidingsteken onder de batons moest worden gedragen en zo is het gebleven.

Ongelofelijk snel, want binnen twee maanden, was het insigne beschikbaar en op 23 april 1965 spelde de Commandant der Zeemacht in Nederland, vice-admiraal L.E.H. Reeser, het eerste exemplaar op bij de Commandant Onderzeedienst, kapitein ter zee C. E. Wolderling. Het was onvermijdelijk en eigenlijk wel grappig dat het insigne al snel de naam "flipper" kreeg, naar aanleiding van een populaire TV-serie.

Persoonlijk nawoord

Bij zijn bezoeken aan Den Helder kan de auteur niet nalaten om aan de Buitenhaven de onderzeedienstkade te bezoeken en daar even te mijmeren over de goede oude tijd. Na de verhuizing van de Onderzeedienst naar de Nieuwe Haven in de zomer van 1978 werd dat steeds minder een genoegen. Het verlaten complex lag er maar desolaat bij en waar eerst een hoop activiteit was, was het nu maar een dode boel.

Gelukkig heeft het hoofdgebouw inmiddels een passende taak gekregen als huisvesting voor een deel van de staf van de Commandant Zeestrijdkrachten.

De oude marinierskazerne uit de negentiende eeuw krijgt daarmee voor de zoveelste keer een nieuwe bestemming.

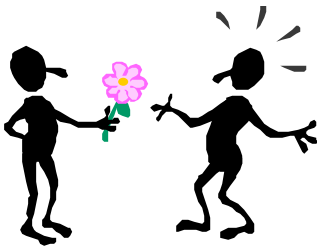
Het is symbolisch dat de sloper in de periode mei/juni 2005 aan de slag ging en het stafgebouw met de grond gelijk maakte. Dat was precies de tijd waarin de nieuwe organisatiestructuur van de KM zijn beslag kreeg. Op 5 september 2005 werd het Commando Zeestrijdkrachten opgericht en, onder andere, de Onderzeedienst opgeheven.

Dit jaar vieren we het honderdjarig bestaan van de Onderzeedienst, maar we houden onszelf natuurlijk een beetje voor de gek. Formeel bestaat de Onderzeedienst niet meer en dat doet best pijn. Er is een eind gekomen aan een eeuwlange traditie. Natuurlijk, er zijn organisatorische en bedrijfskundige argumenten voor de nieuwe structuur, maar niemand zal mij kwalijk nemen dat ik daar vooralsnog geen warm gevoel bij krijg.

KTZ b.d. J. (Jules) J. Vaessen (promotie 1949) diende in de periode 1953-1968 bij de onderzeedienst. Hij was commandant van resp. Hr.Ms. Tijgerhaai, Dolfijn en Tonijn.

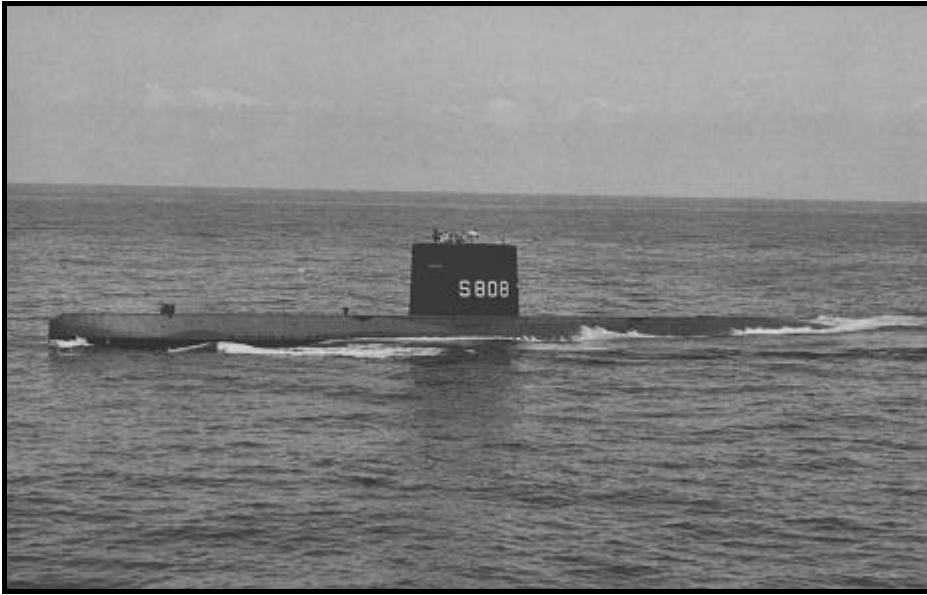
KVMO december 2006

OZD Bedankt

De redactie van KVO wil hierbij alle personen bedanken die voor het bundelen, nieten, invoegen, giro's, inpakken en verzenden van Periscopy - 20 en KVO-98 hebben zorggedragen. Een speciale dank gaat uit naar Ron Zillig voor het samenvoegen van beide bladen tot een prachtig jubileum exemplaar.

KANTTEKENINGEN BIJ HET ARTIKEL VAN J.J.W. VAN WANING IN KVO 97

Samen met het Smaldeel 5, bestaande uit de Karel Doorman, Groningen en Limburg en Dolfijn was de Zeeleeuw in het voorjaar van 1962 aan het oefenen nabij Aruba toen over de onderwater telefoon het bericht kwam dat we bovenwater moesten komen. We zouden met spoed op moeten stomen door het Panamakanaal naar Manzanillo aan de westkust van Mexico.

We konden alles aanvragen bij de Doorman wat we nodig hadden. Het was die dag enigszins een chaos. In sloepen kwam van alles aan boord. Voor mij kwamen zeker meer dan 100 zeekaarten, lichtenlijsten en zeemansgidsen van de hele Stille Oceaan. in zakken door het luik in de boegbuiskamer. De Doorman had die kennelijk al aan boord voor het geval wij naar Nieuw Guinea zouden moeten. Er was nauwelijks plaats om het allemaal op te bergen laat staan te controleren.

Toen alles aan boord was gingen we met spoed op weg door het Panama kanaal naar Manzanillo. Omdat de commandant van de Dolfijn ouder in rang was dan onze commandant moesten wij ieder ochtend onze positie van 08.00 aan de Dolfijn melden. Het was dus vroeg op, bestek schieten, snel uitrekenen en positie doorgeven. Van de Dolfijn kregen we die pas veel later omdat de navigatieofficier daar eerst ging ontbijten.

Na een paar dagen Manzanillo kregen we de opdracht van de BDZ om over de hele Stille Oceaan via de grootcirkel op te stomen van Manzanillo naar Guam.

Met de navigatie officier van de Dolfijn, Ltz R. Lamberts, heb ik een hele morgen de posities van de grootcirkel zitten uitrekenen. Er was dus wel degelijk overleg. We zouden dus hetzelfde traject varen.

Toen het tijdstip van vertrek was aangebroken vertrok de Dolfijn als eerste omdat wij moesten wachten op LtzT Goslings die uit Guadalajara een fles freon moest halen. Wij vertrokken dus bijna een dag later maar we zouden de Dolfijn makkelijk inhalen omdat een driecylinder maar maximaal 12 knopen aan

de oppervlakte kon varen en een Guppy met vier diesels wel 21 knopen haalt.

Trouw maakten wij onze positie meldingen aan de Dolfijn, maar kregen van de Dolfijn nooit iets terug. Op de positie aangekomen waar we de Dolfijn zouden moeten inhalen: Geen Dolfijn. Na een bericht van ons aan de Dolfijn om zijn positie door te geven bleek de Dolfijn circa 100 mijl ten zuiden van ons te varen. De commandant had dus afgeweken van de grootcirkel en had ons dat niet gemeld. Hij wees op een passage in het boek "Ocean passages of the world" waarin vermeld staat dat men op een lagere breedte stroom mee had.

Wij zoeken naar dat boek, maar dat was niet aan boord. En waarom niet, omdat de navigatie officier van de Doorman het boek "even geleend" had en niet had teruggeplaatst.

De Zeeleeuw heeft haar tocht via de grootcirkel voortgezet. We hebben nog even gedacht Dat we als we boven de Noorderkeerkring zouden komen we in de prijzen zouden vallen van een Korea toelage. Maar dat is nooit gebeurt.

Jaap Kleijn, KTZ b.d.

Een nieuwe Groepsoudste Onderzeeboten.

Dit is natuurlijk niet het blad om uitgebreid over mijn ervaringen en belevenissen te schrijven in Afghanistan. Maar toch wil ik u met deze foto een belangrijke en ook zeer aangename ontmoeting die ik had met de Afghaanse president Karzai, niet onthouden.

Dat je als vlootman bij de Marine gaat varen, is verwachtbaar, daarvoor kom je toch bij de Marine. Als het varen bij de Marine dan ook nog deels onderwater kan bij de Onderzeedienst, gevolgd door een varende periode bij de bovenwatervloot op fregatten, is dat natuurlijk helemaal fantastisch, iets waarop je alleen maar kan hopen. Voor enkele liefhebbers is er dan ook nog de mogelijkheid om te vliegen, dat was bekend. Maar het leiden van een landoperatie ergens ver weg door een vlootman, dat was natuurlijk een complete verrassing. Het zegt iets over de huidige (nieuwe) Defensie, het meer integreren van de krijgsmachtdelen, meer joint optreden. Het zegt iets over de huidige Defensie werkzaamheden die men zeer belangrijk vindt. En het zegt misschien ook iets over de mogelijkheid dat je vlootmannen, en misschien helemaal onderzeebootmannen, “heel breed” kunt inzetten als daar behoefte toe bestaat.

Na de integratie van de Onderzeedienst in het nieuwe CZSK, waarbij de onderzeedienst als zelfstandige organisatie ophield, en ik mijn commando van de Onderzeedienst had neergelegd, ben ik me al snel gaan voorbereiden op de geplande landoperatie. Ik was aangewezen als Commandant van het Nederlandse PRT (Provinciaal Reconstructie Team) in de provincie Baghlan in Afghanistan, van februari tot oktober 2006. De voorbereidingen begonnen al in september 2005. Zodoende kon ik in de nieuwe organisatie de “neven functie” van Groepsoudste Onderzeeboten niet vervullen en moest ik tot mijn spijt ook alle activiteiten omtrent het 100 jaar Onderzeedienst missen.

Nadat ik in oktober 2006 weer terugkwam in Nederland, hoorde ik dat de toenmalige Groepsoudste Onderzeeboten, zijn functie moest neerleggen. Blijkbaar niet te combineren met de nieuwe hoofdfunctie. Dat was voor mij de gelegenheid om mijn interesse voor die functie kenbaar te maken. Als Commandant Onderzeedienst heb ik kunnen ervaren hoe het weer was om na een aantal jaren ‘buiten’ te hebben gewerkt, bij de Onderzeedienst terug aan het werk te gaan. Een prima tijd, ondanks de vele problemen die er altijd zijn om de boten veilig, op tijd en goed te laten varen. Ook ondanks de toen aankomende reorganisatie, voornamelijk geleid door bedrijfskundigen en proceswetenschappers, welke Defensie en ook de Marine op een andere manier deed inrichten. Vandaar dat ik verheugd was toen de admiraal liet weten dat ik als Groepsoudste kon gaan optreden.

Ondertussen treed ik informeel al op als Groepsoudste, maar de formele overdracht zal plaatsvinden op vrijdag 9 maart 2007. Het zal in een klein gezelschap gebeuren met al het actief dienende Onderzeeboot personeel, daarbij zal uiteraard het vaandel ook worden overgedragen.

Ik hoop de komende tijd veelvuldig als vertegenwoordiger van de Onderzeedienst te kunnen optreden en velen van u weer eens teug te zien.

Vriendelijke groeten,

Peter de Harder

Waarde leden,

Vanwege de heugelijke feiten dat onze vereniging in december a.s. "30 JAAR" bestaat en omdat in juni 2007 de honderdste editie van "klaar voor Onderwater" verschijnt, heeft het bestuur besloten U allen de nieuwste "Onderzeedienst stropdas" toe te zenden als herinnering aan deze jubilea.

De toezending zal in juni plaats vinden.

Namens het bestuur

Driekus Heij

Geachte redactie

Als oud bemannings lid van Hr. Ms. Dolfijn (3 cilinder boot) heb ik het genoeg gehad om uit te kijken naar de datum en dag dat ik met mijn vrouw naar Den Helder kon gaan om het 100 jarig bestaan van de OZD te vieren. Wij hadden ook het genoeg om de dag ervoor gastvrij te zijn ontvangen in Heerenveen door mijn sobats Hielke en Henny van der Meulen. Gezamenlijk de volgende dag vertrokken naar Den Helder. Daar aan gekomen konden we het niet nalaten om de auto bij de binnen liggende OZD boten te parkeren en er toch wel een blik van weemoed en oude herinneringen op te werpen, vooral de periode 1962 met die bemanning naar Nieuw Genea. Helaas moesten we er al te veel missen. Vergeten doen wij ze niet. Aangekomen in de grote ontvangsttent was het een drukte van belang. Natuurlijk keken wij uit naar de sobats waar je lang mee op betrokken

hebt. Maar dat was niet zo moeilijk, de eerste groep van de Dolfijn zat al bij elkaar. Kennis gemaakt met de vrouwen die ook meegekomen waren. Het was natuurlijk een gezellig weerzien van sobats. Het was jammer dat de toespraken niet zo goed hoorbaar waren. De ontvangst was overigens weer prima geregeld, koffie met cake voor de liefhebbers. Waar natuurlijk later, door het warme weer, het ijskoude pilsje heerlijk smaakte. De traditionele nasi maaltijd smaakte ook weer voortreffelijk, alle complimenten voor de ontvangst en verzorging. En niet te vergeten de DVD-rom en het cadeau wat we naar afloop mochten ontvangen. Naar afscheid genomen te hebben van een zeer gelaagde en goed verzorgde dag ging de reis met een goed gevoel weer naar huis.

G.B. Eijkhout

Binnenkomst Dolfijn 22 nov. 1962

Nederlandse onderzeeër door Fransen vrijgepleit

DOOR WILLIAM DE JAGER

DEN HELDER - Niet de Nederlandse onderzeeboot Dolfijn, maar de Britse kernonderzeeër Turbulent is verantwoordelijk voor het zinken van de Franse kopter Bugaled Breizh op 15 januari 2004. Bij het ongeval voor de kust van het Engelse Cornwall kwamen vijf vissers om.

Tot die conclusie komen de Franse journalisten Laurent Richard en Sébastien Turay in hun boek 'Bugaled-Breizh: staatsgeheimen rond een schipbreuk', dat vandaag in Frankrijk verschijnt. De journalisten baseren hun bevindingen op eigen

onderzoek. De Bugaled Breizh ('Kind van Bretagne') zonk tijdens de NAVO-operatie Thursday War, waaraan zowel de Britse, Franse als Nederlandse marine deelnam. Een door nabestaanden ingeschakelde Franse marinedeskundige kwam tot de conclusie dat de Dolfijn de dader was. De onderzeeboot zou de kopter aan haar netten hebben meegetrokken in de diepte.

De Nederlandse marine heeft altijd ontkend bij het ongeval betrokken te zijn geweest. De Engelse marine ontkent eveneens alle betrokkenheid.

NHD 11-01-07

HERINNERINGEN AAN DE ONDERZEEDIENST 1953 – 1968

TERUG NAAR BOORD

Het dagelijkse leven aan boord van de O- en T-boten was redelijk primitief. Er was weinig leefruimte voor een bemanning van 39, respectievelijk 65 koppen, met altijd wel een paar opstappers. Toch klaagden de opvarenden daar nauwelijks over; leven met ongemakken was een tweede natuur. Als de grootste ontbering werd het strikte rook- en drankverbod op zee ervaren. Maar het varen was zeker niet alleen kommer en kwel; er waren zelfs uitgebreide “feesten” aan boord, al werden die niet door iedereen als zodanig gewaardeerd.

De accucellen van onderzeeboten zijn ondergebracht in batterijcompartimenten. Bij de O- en T-boten lagen die onder de vloer van longroom en gouden bal. Met ijzeren regelmaat moest de zuurgraad van de accu's worden gemeten en gedestilleerd water worden bijgevuld. Als het enigszins kon gebeurde dat binnenliggend bij de basis, maar dat was bij lange reizen niet altijd mogelijk en dan was er batterijfeest. Alle kooien en meubilair werden uit longroom en gouden bal gesloopt; de vloerkleden (stugge kokosmatten) opgerold en het afdekzeil van het batterijcompartiment verwijderd. Dan werden de vloerplaten opgetild en konden de electromonteurs hun gang gaan, onder voortdurende aanmoediging om op te schieten.

Als alles goed ging was de klus in een paar uur geklaard, maar soms zat het tegen; arme chef monteur.

Minstens even populair waren de torpedomakers als exercitie torpedo's werden gelanceerd. Dan was er torpedofeest en was de boegbuiskamer (daar gebeurde het meestal) urenlang onleefbaar. Boegbuiskamer en hekbuis-kamer fungeerden immers als bemanningsverblijf en tijdens het feest werden kooien, tafels en banken verwijderd en de bewoners uitgenodigd zich elders op te schieten. De torpedo's werden uit de buis getakeld en voor het schot gecontroleerd en doorgewerkt en na het schot geconserveerd. Bij een beetje zegang was het torpedofeest bovenwater onmogelijk. Als het vaarprogramma dat toestond vond het feest onderwater plaats; dan lag de boot tenminste stil.

Met de komst van de Guppy's in 1953 en de driecylinders in 1960 veranderde veel. Aan boord

van die luxueuze boten was geen batterijfeest meer. De batterijcompartimenten waren ruim genoeg om de monteurs hun werk te laten doen, kruipend over de accucellen. Wat bleef was het torpedofeest.

Het toppunt van weelde waren echter de verdamers met douches. Eigen zoetwater, stel je voor! Prompt werd in het orderboek commandant opgenomen dat de bemanning eenmaal per week mocht, wat heet, moest mandiën. Dat was pas echt feest en andere koek dan een half miniwasbakje na overal om je te wassen, je tanden te poetsen en te scheren. Dat laatste deden we toen nog niet elektrisch. Weliswaar hadden de O-boten in de bovenbouw een zoutwaterdouche, maar die heb ik nooit zien gebruiken.

In 1959 en 1960 was de auteur oudste officier bij de afbouw en proeftochten van de Dolfijn. Dat was best spannend, want het ging om de eerste driecylinderboot, een volslagen nieuw ontwerp dat afweek van alle bestaande onderzeeboten. Alles moest proefondervindelijk worden ervaren en vastgelegd.

Gestripte batterij 3 cilinder

Toegang controle Faslane basis

In het proeftochtprogramma zat een reis van 6 weken naar de Schotse Westkust. Voor onderzeeboten is dat een ideaal oefengebied: beschut, diep water en weinig scheepvaart. Een havenbezoek was niet gepland en hoewel de boot nog niet in dienst was, achtte de commandant het correct zijn opwachting te maken bij de lokale Britse marineautoriteit. Dat was de commandant van het derde submarine squadron in Faslane. De captain was zeer geïnteresseerd en meer dan bereid om assistentie te verlenen. Dat was dus echt niet nodig, maar toen hij bleef aandringen vertelde de commandant dat we wat moeite hadden met de verdampers en dat we wellicht krap zouden komen te zitten met zoetwater. Dat was niet aan dovemansoren gezegd; de captain zou regelen dat de volgende dag - een zaterdag - een waterpauw langsij zou komen. Die volgende dag lagen we in de achtermiddag afgemeerd op een meerboei bij Inveraray. En ja hoor, na verloop van tijd werd de ingang van Loch Fyne gevuld met een volwassen tanker uit de tijd van Queen Victoria. Stoom en rook uitblazend kwam het gevaarte - twee keer zo lang als de Dolfijn - moeizaam langsij. Het bleek een Royal Fleet Auxiliary te zijn uit Greenock, bemand met 18 man burgerpersoneel. Vanaf de brug riep de Master in een breed Schots accent hoeveel ton we nodig hadden. Toen ik benepen antwoordde dat een paar honderd gallon genoeg was, viel hij bijna van de brug. Enfin, we kregen ons water en het monster vertrok even luidruchtig en moeizaam als het gekomen was.

Drie jaar later, in oktober 1963, werd ik commandant van dezelfde Dolfijn. De boot was inmiddels in dienst gesteld, naar Nieuw Guinea geweest en had nu het garantieonderhoud achter de rug. Een van de eerste zaken die aan boord arriveerde was een dikke envelop met post van het ministerie. Die had

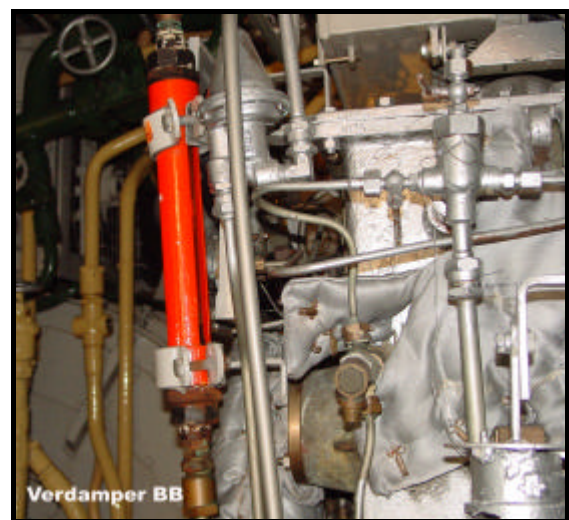
kennelijk ergens liggen wachten tot het schip weer in dienst zou komen.

Een van de vele stukken was een prestatieverklaring waarin de commandant moest bevestigen dat er toen en toen, daar en daar, door de Royal Navy zoetwater was geleverd. Er zaten nog twee brieven bij. Een van de minister, voor deze het hoofd van de afdeling zo en zo, waaruit bleek dat deze helemaal niet gelukkig was met de exorbitante prijs die werd gevraagd. De andere was van de captain uit Faslane. Hij legde uit dat hij zich hoogst ongelukkig voelde over de gang van zaken. Hij had gevochten als een leeuw om de rekening tegen te houden, maar dat gevecht was gewonnen door de bureaucratie. De reden was dat de bemanning van de watertanker op vrijdagavond had moeten opstoken en de hele zaterdag had moeten varen, van en naar Greenock, en dat alles tegen overwerktaf. Bovendien vielen de kosten voor de Royal Fleet Auxiliaries onder een andere begrotingspost dan de reguliere Royal Navy. En de prijs? Die kan ik me niet meer herinneren, maar ik weet wel dat we goedkoper af waren geweest wanneer we in plaats van water Schotse whiskey hadden geladen. Dutyfree, dat wel.

Jules J. Vaessen

Foto's:

Traditiekamer OZD, J.A. v Selms en Ted van Bladel

Watermaker aan boord Hr. Ms. Tonijn

Op een kluitje in de duikboot

De volledige bemanning van onderzeeboot Hr. Ms. De Dolfijn met vooraan de officieren, daarachter de onderofficieren, korporaals en de manschappen. Als aandenken, aan de bijzondere reis met De Dolfijn, hangt bij Rinus thuis een fotolijst met portretten van de bemanning uit die tijd. Inmiddels zijn al 19 'maatjes' overleden. Rinus heeft iedereen op de foto kunnen traceren, behalve telegrafist J. van Uffelen.

**HTTP://PETER-BROUWERS.
TRIPOD.COM/**

ROTTERDAM

Met een beetje storm gaat Rinus Peperkamp (67) uit Hoogvliet met zijn vrouw naar de zee. En met windkracht negen brengt zijn zeemanshart hem naar de Maasvlakte. „Heerlijk die wind; het is een afwijking,” geeft de geboren en getogen Rotterdammer toe.

In een sportief windjack banjert hij rond op het parkeerterrein van Smit aan de Waalhaven Oostzijde. Terwijl de jonge boompjes op de kade worden gegeseld door hevige windvlagen, geeft Rinus geen krimp. Af en toe komt hij in de haven mijmeren over zijn avontuurlijke zeereizen boven én onder water.

„Daar,” wijst Rinus, „bij die gele steiger lagen soms wel vier tot zes boten afgemeerd. Dan was er volop be-

drijvigheid op de basis. En hier aan de wal stonden een paar bunkers waar verschillende werkplaatsen zaten voor bijvoorbeeld de bouw en het onderhoud van torpedojagers.”

En waar bivakkeerde het marinepersoneel? Rinus gebaart met zijn hoofd naar de overkant van de Waalhaven. „Naast de spoorlijn lagen de barakken voor het personeel. Het was een dorpje op zich met een kapper, timmerman, bottelier, centrale keuken en een kerkje.” Voor het vertier gingen de mannen stappen in Charlois en kwamen ze bij Tante Jopie, Café Lijn en Tante Pietje over de vloer.

Slechts een oud spoorweghuisje herinnert nog aan de Rotterdamse periode van de marine. Toen de marine de basis in 1960 sloot, werd alles afgebroken. Zelfs

het oorlogsmonument met een plaquette 'verhuisde' mee naar de nieuwe basis in Den Helder.

Rinus Peperkamp kwam in 1958 in dienst bij de zee-macht waar hij werd geselecteerd voor de onderzee-dienst. „Dat had met stressbestendigheid te maken. Op een onderzeeboot zit je wekenlang met elkaar op een kluitje. Je hebt elkaar nodig want als iemand een steek laat vallen, gaat de rest van de bemanning mee. We waren enorm afgetraind en konden eikaars taken in noodsituaties overnemen.”

De saamhorigheid onder de bemanning van de onderzeedienst is volgens de oud-marineman ongekend. „Tijdens reünies en bijeenkomsten van veteranenclubs kruipen we altijd bij elkaar.”

Tot zijn 25ste jaar voer Rinus op verschillende onderzeeboten. Omdat het gezinsleven eronder leed, verliet hij de marine in 1963. Hij bleef het water trouw en ging aan de slag bij de sleepdienst en de baggerdienst op de Maasvlakte. Uiteindelijk vond hij een job aan de wal bij ICI waar hij op zijn 55ste met de vut ging.

Zijn vrije tijd spendeert Rinus voor een belangrijk deel aan zijn verzameling marinespullen. Ook heeft hij veel contact met veteranenclubs en onderhoudt hij met een oud marinemaatje uit Canada een onderzeebootsite: <http://peter-brouwers.tripod.com/> De dierbaarste herinneringen uit zijn tijd bij de marine bewaart de voormalig geruispeiler 1 van de onderwatercentrale aan zijn onverwacht lange verblijf van 10 maanden op de Hr. Ms. Dolfijn in Nederlands Nieuw-Guinea. Aanvankelijk vertrok de 68-koppige bemanning van deze nieuwe cilindertype boot in 1962 voor een oefening van 3 maanden richting Curaçao. Samen

met drie jagers en een onderzeeboot kwam De Dolfijn begin maart 1962 aan in Willemstad. In die tijd liepen de spanningen in Nederlands Nieuw-Guinea rondom de handhaving van de Nederlandse soevereiniteit dusdanig op, dat extra militairen werden uitgezonden. Inclusief de boot van Rinus. Alle hens voor de boeg en opstomen naar Nieuw-Guinea, waar de marine in Biak een thuishaven had. De Dolfijn kreeg een plekje naast Ms. Keerkring, een logementschip van de luchtmacht. Rinus: „We waren van de buitenwereld afgesloten. We waren steeds voor zes weken op zee, overdag onder water en 's nachts snorkelen op de diesel.”

Hij wrijft eens langs zijn snor en vervolgt: „Douchen aan boord kon alleen met zout water terwijl de temperatuur aan boord kon oplopen tot 40 graden. En een wasmachine hadden we niet! Stinkend en met beschimmelde kleren kwamen we van boord.”

Hij weet nog goed hoe blij de bemanning was toen begin oktober het bericht kwam dat de oorlogsdreiging voorbij was en ze naar huis mochten. Op een donkere donderdag op 22 november merde de De Dolfijn af in Den Helder. Aan de besneeuwde kade stond zijn vrouw hem op te wachten en zag hij voor het eerst zijn zoontje. Het gezin keerde met de trein huiswaarts, maar na slechts drie dagen verlof moest Rinus weer aan de bak. Nuchter: „Dat ging zo in die tijd.”

*Daniëlle Hermans
AD Donderdag 27 april 2006*

Na een verblijf van tien maanden op onderzeeboot De Dolfijn, sloot Rinus Peperkamp op een winterse dag eindelijk zijn vrouw en zoontje in de armen aan de kade in Den Helder.

Het eerste gedeelte van het boek behandelt de ontwikkeling van het onderzeebootwapen tot het begin van de tweede wereldoorlog. Het tweede deel gaat over de Nederlandse onderzeedienst; in het bijzonder de technische en tactische ontwikkelingen tijdens de periode voor de oorlog met Japan.

De verschillende typen onderzeeboten passeren de revue en onderwerpen zoals dieselmotoren, duikdiepten, belloos lanceren, hydraulische systemen, torpedo's, torpedo vuurleiding, onderwater akoestiek enz. In het bijzonder wordt aandacht besteed aan ontwikkelingen die nodig waren om gezamenlijk optreden van onderzeeboten mogelijk te maken; b.v. de radioperiscoop en de snuiver.

De vraag of de onderzeeboot bij de Nederlandse Marine zou moeten fungeren als gelegenheid wapen (bewoonde mijn) of als hoofd wapen hield de gemeederen bezig.

De politieke verhoudingen en de verhouding met het Koninklijk Nederlands Indische leger, in het bijzonder het luchtwapen, was van belang. Aanvankelijk was de tactiek er op gericht dat de onderzeeboten in linie verband de vijand zouden opwachten. Hierbij was het de bedoeling de tegenstander over de eigen onderzeebootlinies te lokken. Men vergat daarbij dat ook de Japanners deze tactiek toepasten.

Na verloop van tijd, midden dertiger jaren, kon men spreken van twee scholen; de oude school die vasthield aan de gegroeide praktijk, dus een passieve rol aan de onderzeeboten toebedeelde en een nieuwe school die aan de onderzeeboten, in groepsverband

opererend met vliegtuigen, die de verkenningstaak zouden moeten uitvoeren, een zelfstandige en aanvullende taak toekende.

Deze laatstgenoemde tactiek toonde veel overeenkomst met de later door de Kriegsmarine ontwikkelde wolfpacktactiek. De U-boten brachten tijdens de twee Wereldoorlogen het Britse rijk op de rand van de afgrond. Indien ook de Nederlandse onderzeeboten hun groepsaanval tactiek, eerder ontwikkeld dan de Wolf-packtactiek, hadden kunnen toepassen hadden zij de vijand nog aanzienlijk meer schade kunnen toebrengen. Ondanks deze handicap brachten zij in het begin van de oorlog de vijand gevoelige verliezen toe, meer dan de Amerikaanse onderzeeboten, waarvan veel meer moderne eenheden aanwezig waren op dit strijdtoneel. De problemen met het bondgenootschap vormen eveneens een deel van het boek. Het bezoek van de flottieljescommandant aan Singapore in November 1941, waarbij hij zich in de steek gelaten voelde door zijn superieuren, die het belangrijkste offensieve wapen waarover de marine beschikte, zonder enige voorwaarde overgaven aan de Britten, wordt beschreven.

Bij thuiskomst zei hij in besloten kring "Wij zijn verkocht en verraden".

Een belangrijk deel van het boek behandelt de rol van toenmalige C.Z.M. vice-admiraal Helfrich, onder andere zijn controversie met zijn voorganger vice-admiraal Ferwerda.

Een belangrijke negatieve omstandigheid was de slechte leiding van de Britten in Singapore en de eigen Marinestaf in Batavia.

ISBN 90.6707.614.2

formaat 17 x 24 cm, omvang 80 pp, paperback, geïllustreerd, prijs €15,50

"Gelouterd door strijd", is op 7 februari 2007 door H.O. Bussemaker en Ph. M. Bosscher aan de Minister van defensie Henk Kamp aangeboden

Uit de oude doos

Radiohut Hr.Ms. Zeeleeuw 1962. Onderzeeboot van de zg Guppy-class, ex USS Hawkbill-SS-366. Tlg van de wacht voor de Murphy B40/41 hf/mf ontvanger afstemmend op Noordwijkradio/PBC. Rechtsboven het antenne schakelpaneel, met z'n allen op een sprietje.

Personeel: SGTTLG-KPLTLG-TLG 1 en TLG 2.

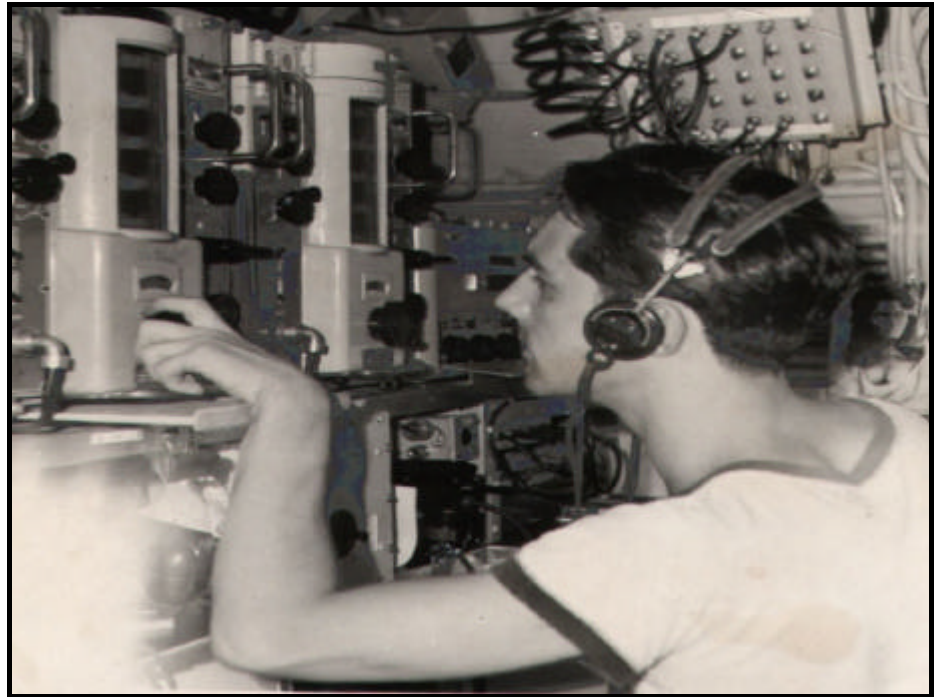
Als zendapparatuur een TBL-200 Wtts en een TCS-40 Wtts.

Als radioantenne werd bij snuivervaart de beweegbare whip gebruikt, een sprietantenne bevestigd aan de snuivermast die als de boot vlak onder de oppervlakte voer, de benodigde lucht voor de motoren aanzog.

Op zeer geringe diepte was nog VLF ontvangst mogelijk, b.v. Rugbyradio/GBR.

De antenne hiervoor was een uitdraaibare en in richting draaibare raam (spool) antenne.

Codeur en paai Openbaar Verkeer (Scheveningenradio telegrammen) en faktuur in het buitenland waren in zijn takenpakket opgenomen.

Een nieuwe jas

Radiohut "Walrusklasse 2000".

Deze radiohut is ontworpen om met minimale bezetting een maximaal resultaat te verkrijgen.

Een groot deel van de apparatuur is op afstand bedienbaar. Het antennepark is uitgebreid. Voor VLF ontvangst is een op het zee-water drijvende draad gekozen.

Met de komst van radio satelieten is, voor zover een drukvaste antenne beschikbaar is, het ontvangstgebied mogelijk gemaakt.

De telegrafist is nog steeds de codeur, berichtenverwerker, schrijver, seiner en EOV bedienaar.

Kleine bootjes kunnen grote oren hebben. Onze aanwezigheid voor de Joegoslavische kust heeft e.e.a. ruim aangetoond.

Door de nieuwe technieken is het thuisfront dichterbij m.b.v internet en E-mail. Al met al is de telegrafist een onmisbare schakel in de communicatie met de defensie leiders.

Foto's R. Teesselink en E. van Kesteren

Herinnering aan bezoek Hr. Ms. Koningin Beatrix bij 75 jaar OZD

Piet Barsilay laat Hr. Ms. De Koningin de bewuste foto zien

Ondergetekende maakte ergens in de jaren zeventig een reis naar Canada. Binnenliggend in Halyfax stond er een meneer met zijn echtgenote aan de walreep en vroeg aan schipper (Frits Luca) en mij in perfect Nederlands of zij een kijkje mochten nemen aan boord. Uiteraard zei de schipper. “Ted neem die mensen mee naar beneden.” Al spoedig bleek dat wij te doen hadden met een ex collega, de gewezen Sgt. Telegrafist Piet Barsilay. Deze onderzeebootveteraan had voor en tijdens de oorlog gevaren met voornamelijk O en K boten. Zo vertelde hij dat zij een tripje gemaakt hadden van 1938 tot eind 1945. Vertrok in 1938 naar de oost. De oorlog brak uit en keerde eind 1945 terug. Pak hem beet zo’n zeven jaar van huis.

Het echtpaar Piet en Lena Barsilay woonden in een Canadees vissers plaatsje Pictou zo’n 150 km van Halyfax. Zijn later verhuist naar Brits Columbia, Courteney Vancouver Island.

Nadat er een rondje boot was gemaakt kwamen de verhalen, onder het genot van een drankje, los. Lena, een rasechte Amsterdamse, kon maar niet wennen aan Canada en miste vooral de snert en rookworst. Ook had ze een eigen taaltje ontwikkeld. Engels en Nederlands door elkaar, wat erg grappig was. Onze schipper (Frits Luca) liet de kok (Hans Baai) opdraven en vroeg hem een pul snert te maken voor het echtpaar. Hans had daar geen moeite mee en ging aan de slag.

Enige collega’s en mijn persoontje zijn goed bevriend geraakt met het echtpaar Barsilay. Ik ben zelfs in 1981 op vakantie geweest, samen met mijn vrouw bij Piet en zijn vrouw Lena in Courteney Brits Columbia. Piet had, op z’n 38 jarige leeftijd, ontslag genomen en naar Canada, geëmigreerd. Hij barstte van de dienstjaren dus dat zat wel goed. Op mijn uitnodiging was hij naar Nederland gekomen in 1982 om het 75 jaar bestaan van de OZD mee te vieren. Hij was lid gebleven van de reünistenvereniging.

De commandant OZD had besloten om enkele groepjes van 5 onderzeebootveteranen Hr. Ms. de Koningin persoonlijk te laten ontmoeten en in een daarvan was Piet de gelukkige. De groepjes stonden opgesteld in de Timmermans werkplaats. Piet had echter Hr. Ms. al eens eerder ontmoet en wel in Canada in 1941 als driejarig prinsesje. Hij was in het bezit van een foto waarop prinses Beatrix op zijn arm zat. De bewuste foto was gemaakt tijdens een bezoek van Prinses Juliana op haar onderkomen. Prinses Juliana had daar enkele bemanningleden van de “O 15”, ik weet het niet zeker meer, bij haar thuis uitgenodigd waaronder Sgt. Piet Barsilay.

Op de foto is te zien dat Piet de bewuste foto aan Hr. Ms. laat zien, wat er gezegd werd weet ik niet maar het muisje kreeg een staartje.

Piet had mij verzocht om wat foto’s te maken van het moment suprême en had aan mij een

Voordat Piet Barsilay zijn bewuste foto aan de Koningin liet zien werd eerst het, door Rocco Koman eigenhandig vervaarde, onderzeebootje aan de Koningin overhandigd. Op de foto zien we Prins Claus, Hare Majesteit, Rocco Koman, Ted van Bladel, Ringo Portier, en Jaap Klein staan.

uitschuifbaar cameraatje overhandigd. Voorzichtig sloop ik naderbij om het geheel vast te leggen en maakte snel zes foto's.

Helaas dit is tegen het protocol en gelijk werd mij gesommeerd, door een van de beveiliging mensen, mijn camera af te staan. Daar had ik natuurlijk geen zin in en de camera was al in de broekzak, en zei tegen de beste man dat daar niet meer uit kwam. Een tweede beveiliging kwam erbij, maar gelijk ook mijn redding. Bij de ingang van de werkplaats stond een zeer lange Officier die het hele tafereel had gadeslagen. Hij kwam op mij af en de moed zonk mij in de schoenen. Maar het pakte anders uit de brave Officier zij het volgende "Majoor als ik jou op

een post zet dan blijf je daar, ga onmiddellijk terug" terwijl hij naar de deur wees waar hij net vandaan kwam. Ik kwam kakken te kort en verdween naar de aangewezen deur met camera nog steeds in de broekzak.

De foto's hebben in Piet zijn woonplaats Courteney Vancouver Island pagina groot in de krant gestaan. Op de foto is Piet de twee van rechts en Hr Ms. heeft de bewuste foto in haar hand. Piet is op 85 jarige leeftijd overleden kort daarna zijn vrouw Lena.

*Ted van Bladel
Foto's T.v. Bladel & R. Koman*

Trimpe Burger baas Kustwacht

Jankees Trimpe Burger (50) uit Callantsoog wordt de nieuwe directeur van Kustwacht Nederland. De marineman, de laatste anderhalfjaar groepsoudste bij de onderzeedienst van de Koninklijke Marine, lost per 5 maart Schagenaar Rienk van der Woude (55) af.

Van der Woude, geboren in het Friese Hantumhuizen, gaat per 1 april met functioneel leeftijdsontslag. Hij was sinds de verhuizing van het Kustwachtcentrum van IJmuiden naar Den Helder eind 2001 de baas. Van der Woude heeft een belangrijke rol gespeeld bij de omvorming van de oude Kustwachtorganisatie.

Nieuwkomer Trimpe Burger wordt vanaf begin januari door Van der Woude ingewerkt. De geboren Rotterdammer voer eerder als commandant op de onderzeeboten Hr. Ms. Tonijn en Hr. Ms. Zeeleeuw, de M-fregatten Willem van der Zaan en Karel Doorman plus het lucht-verdedigings- en commandofregat Hr. Ms. Tromp.

NHD 23-01-07

Jan-Kees Trimpeburger als gastheer tijdens het bezoek van Hare. Majesteit de Koningin op 12 december 2006

ISBN 9789067076166, 2006, 200 blz., gebonden,
Uitgever "Bataafsche Leeuw" Prijs € 29,50

Periscoop op

In 2006 bestond de Nederlandse Onderzeedienst 100 jaar. En dat is te merken. Kort na elkaar verschenen 3 monografieën over dit sterk tot de verbeelding sprekende onderdeel van de vloot. Deze uitgave onderscheidt zich van de andere publicaties door het onderwerp te beperken tot de onderzeeboten zelf. Zoals de titel al aangeeft, is deze publicatie niets meer of minder dan een uitgebreide vlootlijst van Nederlandse onderzeeers. De schepen zijn ingedeeld naar klasse. Per schip wordt een korte historische schets gepresenteerd, afgewisseld met veel beeldmateriaal en anekdotes in kaderteksten, zoals bijvoorbeeld het vertrek van de eerste onderzeeboot naar Nederlands-Indië en de wereldreis van de K XVIII. Het boek besluit met diverse lijsten w.o. commandanten van de Onderzeedienst en successen van de Onderzeedienst. Een aardig kijk- en bladerboek dat bij liefhebbers van de marinegeschiedenis gretig aftrek zal vinden. Oud-minister-president en oud-commandant Hr.Ms. O 24 P.J.S. de Jong schreef een voorwoord bij deze kleurrijke uitgave. Jalhay schreef ook het jubileumboek bij het 75-jarig bestaan van de Onderzeedienst: 'Nederlandse Onderzeedienst 75 jaar'.

REÛNISTENVERENIGING ONDERZEEDIENST

Reünie 2007

Congres en reüniecentrum Kampulan Bronbeek.

Auto Parkeren

De auto mag geparkeerd worden op het terrein.

Openbaar vervoer

zie ommezijde

Naambadges en Consumpties

Bij binnenkomst kunt u uw naambadge in ontvangst nemen en ontvangt u drie consumptie muntjes.

Verdere consumpties kosten €1,50 per stuk aan de tap bij contante betaling.

U wordt verzocht de naambadge na afloop in te leveren.

Dagprogramma 25 April 2007

10:00 - 10:45 Aankomst reünisten, koffie met spekkook.

11:00 - 11:30 Algemene ledenvergadering.

Agenda:

1. Opening voorzitter
2. Mededeling van het bestuur
3. Financieel verslag over het jaar 2006
- 3a. Bevindingen van de kascommissie
4. Wisseling bestuursleden.
5. Rondvraag
6. Sluiting door de voorzitter

11:30 - 13:00 Bijpraten onder het genot van een drankje.

13:00 - Uitgebreide Indische rijsttafel.

16:00 - Tap dicht / Einde reünie.

Kosten €16,00 per deelnemer over te maken op postgiro 3928464 t.n.v.:

Reünistenvereniging Onderzeedienst

Heiligharn 166

1785 SP Den Helder

onder vermelding van "Reünie 2007".

Mocht u uw overschrijving langs elektronische weg doen (bijv. Girotel) dan verzoeken wij u uitdrukkelijk in de ruimte voor de mededelingen duidelijk uw adres aan te geven, dit blijkt in een aantal gevallen mis te gaan. Dit geldt vooral ook wanneer de tenaamstelling van de overschrijvingskaart een andere is dan die van de deelnemer.

NB: Deze reünie is alleen voor heren en lid van de vereniging, medische begeleiding is toegestaan.

Na betaling komt u op de deelnemerslijst. Uiterste datum betaling voor deze reünie is 10 april 2007, uw betaling moet dan binnenzijn.

Let op, u ontvangt dus geen uitnodiging zoals in voorgaande jaren gebruikelijk was.

Informatie voor diegene die naar de reünie komen

Het adres van Congres- en reüniecentrum Kumpulan Bronbeek is Velperweg 147 te Arnhem.
Het telefoonnummer waaronder u die dag bereikbaar bent is: 026-364 92 94

Zo bereikt u Bronbeek:

Met openbaar vervoer:

Als u (met de trein) in Arnhem bent aangekomen, neemt u op het stationsplein bus Lijn 3, richting Velp. Ongeveer tien minuten later bereikt deze bus de halte in de onmiddellijke nabijheid van Bronbeek. Deze bus rijdt zeer frequent.

Met eigen vervoer:

Rijdend van A12/E35 richting Arnhem/ Oberhausen.

Afslag Velperplein Arnhem, Zutphen, Velp en Westervoort.

Komende van richting Utrecht 1^e afslag rechts N325 IJsseloordweg richting Arnhem/Nijmegen.

1^e weg bij stoplicht rechtsaf "Lange water" rechtdoor blijven rijden, spoorwegovergang v. Remagenlaan. Bij stoplicht ziet men, schuin rechts, ingang "Bronbeek".

Rijdend vanuit de richting 's-Hertogenbosch (Nijmegen) naar Arnhem:

U rijdt op de A50 in noordelijke richting.

Bij knooppunt **Grijsoord** (rechts aanhoudend) gaat u over op de A12 richting Oberhausen, deze volgt u tot aan knooppunt **Velperbroek**. Daarna volgt u de route als hiervoor aangegeven.

Rijdend vanuit het noorden:

Bij knooppunt **Hattermerbroek** gaat u over op de A50 richting Arnhem.

Bij knooppunt **Waterberg** gaat u (linksaf) de A12 op richting Oberhausen tot aan knooppunt **Velperbroek**. Hierna volgt u de weg als hiervoor aangegeven.

Museum Bronbeek:

Als u nog wat tijd overheeft, kunt u een bezoekje brengen aan het op hetzelfde complex gelegen Bronbeek museum. Voor dit museum moet wel toegang worden betaald, behalve als u in het bezit bent van een Veteranenpas.

Wij hopen u allen in grote getale te mogen verwelkomen op deze dag.
Het Bestuur wenst u alvast een fijne dag !

Correctie

In KVO-98 blz 25 staat in het stukje "Verantwoording" de naam Peijen. Dit moet zijn: N.S. Peijer

De foto's van het bezoek van Hr. Ms. De Koninging in Periscoppy 20 en KVO-98 zijn gemaakt door o.a. de AVD en NHD, onze dank hiervoor.